

חנה מיזל ורחל גורן על שוני - פסח 1987

- איפה גרחתם בשוני?

- למעלה, היכן שנמצאות שלוש הקשתות. גרנו בקומה העליונה. גם הצריף היה שלנו. למטה גרו משפחת הכהן. אז טרופיק בנה לנו פה את הבית. לסבי היו אז 300 לירות. אנחנו לא קיבלנו מפיק"א עזרה והיא גם לא יישבה אותנו.

- למי היתה שייכת החווה בזרעוניה?

- זו היתה קבוצה אמריקאית. אבי היה שם מנהל. שם היה גליפקין. הוא היה נוסע לאמריקה ומגייס שם כספים. הסיבה שאבי עזב: גליפקין נסע לאמריקה ומכר מגרשים על ההר. כעבור חצי שנה התחילו להגיע יהודים בשאלות על מגרשיהם... לאבי היה סכסוך אתו. אבי לא רצה לעזוב. שבע שנים היה שם.

- כשנאו למגדל היו כבר ילדים?

- רחביה נולד במרחביה, אוריה נולד ביבניאל. חנה נולדה במגדל ואני עולדתי בבית התולים הסקוטי. כשהילדים התחילו בית ספר, היה לנו בית בטבריה. אבי היה בא ממגדל לטבריה ברכיבה.

- מתי הגעתם לשוני?

- ב-1925. היה לנו שפע פרות.

- כמה משפחות היו אז בשוני?

- יכול להיות שלוש, אולי יותר. כשעזבנו נשאר שם עוד משפחות של גבעת עדה.

- היתה תקופה שבשוני לא גר איש?

- לא בתקופתנו. אחר כך כן.

- זה נקרא הכשרה, או שעבדתם כבר בשטחים שלכם?

- לאבי היתה כבר אדמה משלו רק עד שבנו את הבית, והם כבר עיבדו את השדות. אפילו הפרות כבר היו.

היות שלא קיבלנו תקציב, לאבא נגמר הכסף לבניית הבית. מטבח לא היה והרפת נעשתה מפח. היתה זו רפת הפח היחידה בבנימינה.

– מי גר בשוני לפניכם?

– יפה היתה לפנינו. כמו כן, היו גם שטילמן, זהבי, זיתוני.

– בנות כמה הייתן כשהגעתן לבנימינה?

– אני הייתי בת שלוש, חנה היתה בת חמש, רחביה היה בן עשר. ברגע שהגענו, הגיע לבנימינה גם מורה (קודם לא היה) והלכנו לבית ספר (לא היה גן ילדים)... לילה אחד היתה לי דלקת עיניים ובבוקר אבא לקח אותי על הגב לקופת חולים. קופת החולים היתה אז בצריף, איפה שגביזמן גרו אחר כך.

...שבת אחת, כשאבא ואמא ישנו, חנה, אני ועוד כמה ילדות שיחקנו על רצפת הבטון. פתאום שמענו צעקות נוראות. רצנו לרחוב (הכל חול) וראינו את גב' צימרובסקי עם קרש שבקצהו מסמרים ואת החנווני בורח בצעקות. בסוף הזמינו משטרה והרביצו לו מכות רצח. במשפט העידה מלכה הרצנשטיין וגם אני נאלצתי להעיד; הייתי אז אולי בת שמונה. השופט שאל מה ראיתי וסיפרתי לו. אחר כך שנים פחדתי ללכת ברחוב ההוא. היא אמרה, שאם תתפוס אותי היא תחלה אותי באוזניים.

הסיפור היה כזה: הוא תבע אותה למשפט כי לא שילמה... אני לא יודעת מה קרה בסוף.

...הוא היה גבר אה. נסע לחיפה, הכיר ב"הדסה" אחות והביא אותה לפה. הוא היה נשוי והציג אותה כאחותו כדי לקבל הלוואה. בהמשך העסק מצא חן בעיניו והוא השאיר אותה, עד שהילדות... ואז הם תפסו אותו ונתנו לו מכות רצח.

– מי היו הילדים במושבה?

– משה וחנה סירוטה, יוסי, אברהם רפקין, אוריאל, שושנה וחנה וסרמן.

רחל: ... לפני שבנו את בית הספר, כשהייתי בכיתה א', למדנו בבית השוחט ספרי.

חנה (אחרת): כשאני התחלתי ללמוד, למדנו בבניין שבו היו גם בית הכנסת וועד המושבה. היו שם שלושה חדרים.

רחל: בכיתה ב' למדתי בבית הספר ובכיתה ג' - בבית הכנסת, בעזרת הנשים. את בית הכנסת בנו יחד אם המושבה, ב-1922.

- מתי התחילו לבנות את בית המועצה?

- אני לא זוכרת שהיתה אז המועצה. אולי אז המועצה היתה אחרת: הנוטרים היו למעלה ולמטה היה מרתף. בכיתה ג' כבר היה ברליני המורה.

- מהיכן הגיע ברליני?

- מירושלים.

רחל: בכיתה ב' למדתי עם מגלה (אחר כך הוא נשאר כיתה. בקיץ הם גרו בבית הספר ואחר כך עברו לבתיהם), עם שלום (אח של מרגלית שלום), מהמושבה: מאיר קיציס, אריה ריטרמן, שמיר. המורה היתה אז סברה והיא הוערכה עם מישהו שתוף שנה היא מתחתנת. תוף שנה היא התחתנה עם הדוד של פנחס קובו ואחר כך התגרשה ממנו.

אני זוכרת דברים מהגן: הגן היה בבית הספר והגננת היתה מרים גביזון. היה לה פרימוס קטן. היתה זו שנתה הראשונה כגננת. אני זוכרת שגידלנו תפוחי אדמה בגן. אני נורא אהבתי ללקק מלח, אז הילדים היו מביאים לי מלח בשקית. פעם דוד רחביה תפס אותי "מתחתנת" - ערכנו מעין חופה ליד הבריכה. לאבי היתה מכונה ובקיץ הוא היה עובר אתה על ראשינו ומוריד לנו את השיער. היה ילד בשם אביעזר עם תלתלים שחורים שלא אהב לאכול, אז אביו היה מפחיד אותו: "אם לא תאכל - אלטשולר יבוא עם המכונה ויוריד לך את כל התלתלים". אביעזר היה נבהל ומתחיל מיד לאכול...

(מישהי אחרת): בגיל 13 שכרתי רגל ושכבתי במיטה. היה לי שיער סמיך ומסולסל וכאב לי נורא כשסירקו אותי. ביקשתי מאמא שתקרא לשמואל שיוריד לי את כל השיער. הוא הוריד את השיער וזה היה כ"ף.

(מישהו): פעם הלכנו להסתפר כל הכיתה. באו לליפה והוא תפס כל אחד ועשה לו פס באמצע כדי שלא יברחו.

– אילו מקצועות למדו בבית הספר?

– עברית, תנ"ך, אנגלית, ציור, שירה, חקלאות, גיאוגרפיה, היסטוריה. המורים של אז היו מאד אינטליגנטים. כולם אקדמאים. אז אם ההורים לא שילמו שכר לימוד, היו זורקים את הילד מהכיתה. פעם גירשו אותי. אבא היה על העגלה. ביליתי את כל היום על העגלה ונהניתי. אבא עבד אצל הסוחר לרנר. הם היו ידידים טובים. לרנר אף מינה אותו לאפוטרופוס של בנו (הוא אמר, שאם חתניו ידרכו על אדמתו – הוא יתהפך בקבר). רק כשלרנר מת, גילה אבי שהוא רימה אותו כל השנים: לרנר קיבל במקומו 4 לירות לתודש עבור המחסן שלנו, שאבא בנה. כל ערב חג, אפילו ערב יום כיפור, לרנר היה שולח את הערבי שלו עם מצב החשבון (כמה אבא תייב לו). אבא היה מתרחח וצועק.

פעם הלכתי לבקר את בתו והיא אמרה לי, שכל השנים חשבו שאתחתן עם אריה. הם ממש פחדו שאבא, בתור אפוטרופוס, ידאג שכל העניינים יהיו על שמו של אריה...